

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی نقش و کارآمدی آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس

حدیث شاهمرادی^۱، یلدا موسوی نسب بریس^۲، شبنم قنبری^۳، ساحل رجیبی روشنده^۴

۱- لیسانس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا ساری

۲- لیسانس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا ساری

۳- لیسانس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا ساری

۴- لیسانس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا ساری

yaldamusavi۷۸@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش و کارآمدی آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس انجام شد. امروزه هر فرد بشر ناچار از استفاده یافته‌های جدید است. در نظام آموزش و پرورش هر کشوری هدف‌های تربیتی و آموزشی در نهایت به وسیله معلم تحقق می‌یابد محتوای دروس و موضوع‌های علمی الگوهای تربیتی و رفتاری همه و همه به وسیله معلم به دانش آموزان منتقل می‌شود. بسیاری از روان شناسان تربیتی و مربیان آموزشی اعتقاد دارند که موقعیت یادگیری باید چنان سازمان دهی شود که هر شاگرد بر اساس توانایی‌های خود به فعالیت یادگیری بپردازد. نتایج نشان داد که نسل امروز به ادبیات نوشتاری توجهی ندارد. در فضای مجازی که شما باید سریع پاسخ بدهید قاعدتاً نمی‌توانید ادبیات نگارشی را به درستی رعایت کنید و این به مرور تبدیل به یک عادت می‌شود.

کلمات کلیدی: فارسی، مدارس، کارآمدی، ادبیات، دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

زبان فارسی به‌عنوان یکی از زبان‌های غنی و کهن دنیا و زبان دوم اسلام، به لحاظ گستره واژگانی و توانایی‌های خود در ردیف زبان‌های مهم دنیا جای دارد و از ارزش شایانی برای انتقال مفاهیم دوستی و معاونی بلند برخوردار است. زبان فارسی امروز بی‌گمان در ایجاد پیوند دوستی ملل هم‌جواری و سایر ملت‌ها در تحقق و شکل‌گیری طرح گفت‌وگوی ملت‌ها و تمدن‌ها نقش بسزایی ایفا می‌کند. پیشرفت روزافزون علوم و تحقیقات گوناگون در حیطه‌های مختلف حاکی از آن است که اطلاعات بشر روزبه‌روز افزایش می‌یابد و مطالب جدیدی به دست می‌آید. امروزه هر فرد بشر ناچار از استفاده یافته‌های جدید است. در نظام آموزش و پرورش هر کشوری هدف‌های تربیتی و آموزشی درنهایت به‌وسیله معلم تحقق می‌یابد محتوای دروس و موضوع‌های علمی الگوهای تربیتی و رفتاری همه و همه به‌وسیله معلم به دانش‌آموزان منتقل می‌شود. از این رو آموزش و پرورش پویا نیازمند معلمانی است که به روش‌های نوین در تعلیم و تربیت روی آورد و فعالیت‌های کهنه را رها کرده و با درک نقش و رسالت تربیتی خود قادر باشند تمام ابعاد وجودی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهند آنچه در این مقاله خواهد آمد نگاهی است کوتاه و گذرا به روش‌های نوین تدریس درس ادبیات فارسی و نقد آن سخن به میان خواهد آمد.

زبان فارسی که عهده‌دار برقراری ارتباط بین ملل مختلف دنیا شده به همین سبب در پیشرفت فرهنگی و هنری در زبان‌های سایر ملل و کشورها تأثیرگذار بوده است. پس اگر از جنبه‌های فرهنگی، ادبی، علمی و تمدن‌های کهن جهانی به این قضیه بنگریم ضرورت آموزش زبان و ادبیات فارسی محسوس می‌گردد. یکی از مشکلات مهم و اساسی در نظام آموزش و پرورش خصوصاً در کشور ما، به کار نگرفتن روش‌های تدریس نوین در آموزش است. به همین سبب کیفیت آموزشی از سطح مطلوب برخوردار نیست و دانش‌آموزان علاقه زیادی به تحصیل نشان نمی‌دهند یکی از دلایل آن عدم آشنایی معلمان با روش‌های نوین تدریس در ادبیات فارسی است. پیشرفت روزافزون علوم و تحقیقات گوناگون در حیطه‌های مختلف حاکی از آن است که اطلاعات بشر روزبه‌روز افزایش می‌یابد و مطالب جدیدی به دست می‌آید. امروزه هر فرد بشر ناچار از استفاده یافته‌های جدید است [۲]

هدف‌های کلی برنامه آموزشی زبان فارسی در دوره متوسطه:

حیطه شناختی:

- ۱- آشنا مختصر با زبان فارسی معیار
- ۲- گسترش حوزه نمادها و معانی
- ۳- آشنایی با گفتار و نوشتار و درک تفاوت آن‌ها
- ۴- آشنایی مختصر با جلوه‌های هنری زبان
- ۵- آشنایی با مسائل اعتقادی اجتماعی سیاسی ملی علمی و هنری در قالب زبان

حیطه عاطفی:

- الف) ایجاد پرورش و تقویت علاقه و نگرش مثبت نسبت به
- ۱- مبانی اعتقادی فرهنگی و ملی کشور
 - ۲- بیان احساسات و عواطف و افکار در قالب گفتار و نوشتار

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳- جنبه‌های زیبایی سخن و تحسین به مطالعه

(ب) تلطیف احساسات و عواطف

بحث: روش‌های نوین تدریس زبان و ادبیات فارسی:

استفاده از روش تدریس فعال و همگام باروز، روش‌های تدریس معلم را ویژگی خاص می‌بخشد. هدف از این مقاله آشنایی معلمان باروش‌های نوین تدریس در دروس مختلف و مخصوصاً زبان و ادبیات فارسی و استفاده آن‌ها در کلاس و غنا بخشیدن به محتوای دروس و حرفه‌ای بار آوردن معلمان و خدمت به اعتلای کیفیت آموزش و پرورش میهن عزیز اسلامی می‌باشد.

تدریس اثربخش:

منظور از یادگیری اثربخش کارآمدی یادگیری در ابعاد مختلف است. برای مثال یادگیری اثربخش حل مسئله، یعنی انتقال یادگیری به حل مسائل زندگی و شغلی.

یادگیری موقعیت واقعی اثربخش یک مهارت یدی مثل یادگیری نقشه‌کشی، یعنی کسب تسلط و چیرگی درکشیدن نقشه در موقعیت واقعی کار. یادگیری اثربخش نگرشی، مانند رعایت نوبت و احترام به حقوق دیگران یعنی، احترام به حقوق دیگران در همه‌جا وزندگی. بنابراین، حفظ و از برکردن مراحل حل مسئله، نمره بیست گرفتن در درس نقشه‌کشی و شمردن دلایل احترام به حقوق دیگران یادگیری اثربخش قلمداد نمی‌شود. [۳]

جروم برونر یکی از روانشناسان آمریکاست که در زمینه یادگیری شناختی، به‌ویژه درباره فعالیت‌های و کلاس به مطالعه و تحقیق پرداخته است. او صاحب نظریه (یادگیری اکتشافی) است. برونر بیشتر به مطالعه فرایند یادگیری در کلاس درس می‌پردازد و به مطالعه یادگیری حیوانات از جمله موش، میمون و پرندگان کمتر رغبت نشان می‌دهد. او دیدگاه‌های خود را در کتابی به نام به‌سوی یک نظریه‌ی آموزشی مطرح کرده است. وی معتقد است که نظریات آموزشی باید جوابگوی این سؤال باشند که چگونه می‌توان بهتر و بیشتر آموخت، نه آنکه تنها به توصیف و تشریح یادگیری بپردازند. به اعتقاد او شاگردان را نباید در برابر دانسته‌ها قرارداد، بلکه باید آنان را با مسئله روبرو کرد تا خود به کشف روابط میان امور و راه‌حل آن‌ها اقدام کنند. برونر می‌گوید: برنامه باید به‌قدری منظم و سازمان‌یافته باشد که شاگرد را به فعالیت وادارد، زیرا اگر ما پاسخ را مستقیماً در اختیار شاگردان قرار دهیم، آنان را به کتاب و معلم متکی می‌سازیم و سبب می‌شویم که از خود کوششی نشان ندهند. در نتیجه، رضایت خاطر از یادگیری به دست نیاورند و انگیزه‌های یادگیری در آنان تضعیف شود طبق نظر برونر، محیط آموزشی باید کاملاً آرام و دور از اضطراب و تنش باشد شرایط آموزشی باید به‌گونه‌ای تنظیم شود که شاگردان بتوانند عقاید خود را با آزادی بیان کنند، باعلاقه به گفتار دیگران گوش دهند، در مورد مسائل مختلف بیندیشند و به سازمان‌دهی مفاهیم ذهنی خود بپردازند تا بدین‌وسیله نیروی تفکر در آنان تقویت شود. آنان باید بتوانند خود به اشتباهاتشان پی ببرند و باوجوداین، با تمسخر دیگران روبرو نشوند. به نظر برونر، معلم باید وسایل کافی در اختیار شاگردان قرار دهد و سؤالاتی مطرح کند تا آنان با به‌کارگیری وسایل، راه‌حل آن‌ها را کشف کنند و بینش لازم را به دست آورند. به‌عنوان مثال برونر در تدریس درس جغرافیا توصیه می‌کند که نباید نقشه کشور را در اختیار شاگردان گذاشت تا مکان شهرها و استان‌ها را بیاموزند، بلکه باید نقشه سفیدی را در اختیار آن‌ها قرارداد تا مکان شهرها و استان‌ها را حدس بزنند و سپس آن را با نقشه صحیح مقایسه کنند و به اشتباهات خود پی ببرند. با این روش، شاگردان انگیزه‌ای قوی نسبت به یادگیری پیدا می‌کنند و فکر انتقادی در آنان ایجاد می‌شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش‌های جدید تدریس:

۱. روش‌های آموزش انفرادی:

بسیاری از روان‌شناسان تربیتی و مربیان آموزشی اعتقاد دارند که موقعیت یادگیری باید چنان سازمان‌دهی شود که هر شاگرد بر اساس توانایی‌های خود به فعالیت یادگیری بپردازد. برای نیل به چنین هدفی، روش‌های آموزشی انفرادی، روش‌های بسیار مناسبی هستند، زیرا در این نوع از روش‌ها شاگردان برحسب توانایی‌شان پیش می‌روند و معلم نیز وقت کمی صرف تدریس و زمان بیشتری صرف رسیدگی به فرد شاگردان می‌کند. البته اولین و اساسی‌ترین گام در راه تحقق چنین هدفی پذیرفتن مفهوم شاگرد (محوری) (در طراحی و آموزش است. در بسیاری از مواقع، دستیابی به هدف‌های آموزشی از طریق آموزش انفرادی بسیار آسان‌تر و امکان‌پذیرتر از روش‌های سنتی دیگر است، به‌ویژه اگر روش آموزش انفرادی به‌طور صحیح به کار گرفته شود، روحیه استقلال‌طلبی شاگردان در اجرای طرح‌های کوچک و بزرگ تقویت می‌شود. آموزش انفرادی، الزاماً به معنای آموزش یک نفر شاگرد توسط یک معلم با برنامه‌ی خاص نیست آموزش انفرادی ممکن است به‌صورت گروهی نیز انجام گیرد. البته وقتی آموزش انفرادی به‌صورت گروهی طراحی می‌شود، بهتر است گروهی از شاگردان که دارای ویژگی‌های مشترک هستند، تحت آموزش قرار گیرند. روش‌های آموزش انفرادی از نظر نحوه اجرا و مواد آموزشی عبارت‌اند از:

۱. آموزش برنامه‌ای (pi)

۲. آموزش به‌وسیله رایانه (cai)

۳. آموزش انفرادی تجویز شده (ipi)

۴. آموزش انفرادی هدایت‌شده (ige)

تمام روش‌های فوق ریشه در (آموزش برنامه) دارند. این روش‌ها از زمانی که فن‌آوری تولید مواد آموزشی گسترش یافت، در نظام‌های آموزشی جهان مطرح شدند. [۴]

۲. روش‌های آموزش انشا در قالب تجربه‌های مفید:

علاوه بر فعالیت‌هایی که در کتاب بنویسیم تعیین‌شده است معلم نیز می‌تواند فرصت‌های بازی در کلاس ایجاد کند این بازی‌های هدف‌دار زمینه‌های تقویت نگارش را ایجاد می‌نماید. در اینجا چند بازی به‌عنوان نمونه ذکر می‌گردد.

۱. دانش‌آموز یک کلمه بیان می‌کند. دانش‌آموز دیگر باید ابتدا کلمه یا کلمات قبلی را بگوید و سپس خود نیز یک کلمه اضافه کند با این شرط که نظم جمله به هم نریزد و کلمه تکراری نباشد. به همین ترتیب تا این‌که جملات طولانی ساخته شود. با این روش هم حافظه نگاهداری کلمات بچه‌ها تقویت می‌شود و هم سرعت عمل آنان در جاگذاری کلمه در جمله بیشتر می‌شود.

۲. معلم یا دانش‌آموزان کلمه‌ای را بیان می‌کنند اولین دانش‌آموز جمله‌ای را می‌گوید که کلمه ذکرشده اولین کلمه جمله‌اش باشد نفر دوم طوری جمله می‌سازد که کلمه مذکور دومین کلمه جمله‌اش باشد به همین ترتیب کلمه در طول جمله حرکت می‌کند. با این روش دانش‌آموزان پی می‌برند که می‌توانند از کلمات در طول جمله استفاده کنند به شرطی که تغییراتی در آن اعمال نمایند.

۳. معلم کلمه‌ای را روی تخته می‌نویسد آنگاه از بچه‌ها می‌خواهد در ارتباط با آن کلمه جمله‌ای بسازند. مثلاً ((زیبا)) سپس - کلمه‌ای که هم مفهوم با اولی است تخته می‌نویسد تا روی دومین جمله را بنویسند مثلاً ((قشنگ و به همین ترتیب کلمات هم‌معنی را معرفی می‌کند با این روش بچه‌ها یاد می‌گیرند که در نوشتن انشاء از کلمات تکراری پرهیز کنند و به‌جای استفاده

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مکرر از یک کلمه کلمات هم مفهوم با آن را بنویسند. در این بازی بچه‌ها می‌توانند جملات نوشته‌شده را به هم ربط داده و یک متن بسازند [۵]

۴. معلم خورشیدی روی تخته‌رسم می‌کند در مرکز خورشید کلمه‌ای می‌نویسد و از دانش‌آموزان می‌خواهد در مورد کلمه نوشته‌شده هر چه به ذهنشان می‌آید بگویند. معلم کلمات را اطراف خورشید می‌نویسد (تولید اندیشه‌ها) پس از نوشتن کلمات به بررسی کلمات می‌پردازد و در واقع پالایش اندیشه‌ها شکل می‌گیرد. مرحله سوم معلم به دانش‌آموزان می‌گوید با کمک کلمات نوشته‌شده در ارتباط با کلمه مرکزی انشاء بنویسند (به این روش شبکه خورشیدی می‌گویند).

۵. با استفاده از مجلات نیز می‌توان به تصویر خوانی پردازش جملات، متن نویسی دانش‌آموزان کمک کرد.

۳. روش مسئله‌ای:

روش مسئله‌ای در حقیقت، نوعی آماده کردن فراگیر است برای زندگی، زیرا زندگی یعنی مواجه شدن با مسائل و کوشش برای حل آن‌ها در این روش، فعالیت‌های آموزشی به‌گونه‌ای تنظیم می‌شود که در ذهن فراگیر مسئله‌ای ایجاد شود و او علاقه‌مند شود که با تلاش خود راه‌حلی برای آن مسئله پیدا کند. روش مسئله‌ای ممکن است به صورت فردی و یا گروهی اجرا شود. البته باید توجه داشت که روش مسئله‌ای باروش‌های سنتی کاملاً فرق دارد. این روش، به هیچ‌وجه، به معنی پرسش و پاسخ یا حل تمرین نیست مثلاً این سؤال که برای مفروش کردن یک آپارتمان با زیربنای ۱۲۵ مترمربع و بافرشی که هر مترمربع آن در حدود ۵۰ هزار ریال قیمت دارد، چقدر هزینه لازم است؟ به‌هیچ‌وجه مسئله تلقی نمی‌شود، زیرا این سؤال است که تنها احتیاج به محاسبه دارد، ولی اینکه یک آپارتمان سه اتاق خوابه را با ۵۰ هزار تومان مفروش کنید یک مسئله است زیرا حل آن احتیاج به انواع اطلاعات درباره وسایل، ابعاد و نوع اتاق‌ها، قیمت‌ها و سلیقه‌های فردی دارد. در مثال اول پاسخ را می‌توان به‌وسیله‌ی اطلاعات داده‌شده به دست آورد درحالی‌که در مثال دوم پاسخ مشخص است و شاگرد باید راه‌حل کشف کند. مثال اول مسئله‌ای است ذهنی و چندان ارتباطی بازندگی ندارد، ولی مثال دومی هدف دارد و کاملاً مرتبط بازندگی واقعی است.

شرایط اجرای روش مسئله‌ای:

درروش مسئله‌ای شاگرد باید شرایط زیر را داشته باشد تا بتواند مسئله را حل کند:

۱. توجه به مسئله

توجه اساس هر نوع فعالیت آموزشی است. اگر خود شاگرد متوجه مسئله نشود و مسئله از طرف معلم به او ارائه گردد، حالت تحمیلی خواهد داشت و شاگرد قادر به حل آن نخواهد بود یا اینکه رغبت و تمایلی به حل آن نشان نخواهد داد.

۲. قدرت شناخت و درک مسئله

۳. تشخیص ویژگی‌های مسئله

۴. آمادگی برای حل مسئله

۵. قدرت تنظیم راه‌حل‌های احتمالی

۶. قدرت انجام دادن آزمایش و گردآوری اطلاعات و تحلیل آن‌ها

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷. قضاوت در مورد آزمایش انجام شده یا اطلاعات گردآوری شده و پذیرفتن راه‌حل‌های معتبر و کنار گذاشتن فرضیه‌های غیر معتبر

۸. تعمیم و کاربرد مسئله محیط و شرایط آموزشی باید به گونه‌ای تنظیم گردد که شاگرد قدرت تحلیل و استنتاج و نیز قدرت شناخت مسئله و ویژگی‌های آن را داشته باشد و به این ترتیب، بتواند راه‌حل‌های احتمالی را پیش‌بینی کند. تحقق چنین روندی وقتی ممکن خواهد بود که شرایط ایجاد مسئله بر اساس استعداد، توانایی، سن و پایه‌های علمی شاگرد تنظیم شود. [۶]

۴. یادگیری از طریق همیاری:

معلم باید به دانش‌آموزان فرصت دهند تا به صورت گروهی و از طریق همیاری به یادگیری اقدام کنند. یادگیری از طریق همیاری یک قالب یا چهارچوب آموزشی است که در آن گروه‌های دانش‌آموزی ناهمگن از سوی معلم شکل داده می‌شوند و به فعالیت می‌پردازند.

هدف نهایی از کاربست الگوی تدریس یادگیری از طریق همیاری دستیابی به فعالیت‌های عالی ذهنی است. همبستگی مثبت مسئولیت فردی، تعامل چهره به چهره، مهارت‌های اجتماعی و پردازش. گروهی این عناصر معلم را از سخنرانی صفر، و دانش‌آموز را از تکرار بی‌مورد آموخته‌هایش رها می‌سازد. افزون بر این، یادگیری از طریق همیاری فرصت‌هایی را پدید می‌آورد که یادگیرندگان بتوانند در موقعیت‌هایی چون کارگروهی، ارتباطات، ایجاد هماهنگی اثرگذار و تقسیم‌کار موفق شوند. سینر گوژی برای آموزش یادگیری از طریق همیاری چهار روش را ارائه می‌دهد:

الف) طرح کارایی گروه

ب) طرح تدریس اعضای گروه

ج) طرح قضاوت عملکرد

ث) طرح روشن سازی طرز تلقی

مراحل اجرای الگو همیاری:

۱- ابتدا گروه‌ها شکل می‌گیرند. گروه‌های ناهمگن که دارای اطلاعات و توانایی‌های مختلف، گوناگون و متنوع هستند مؤثرتر خواهند بود. در یادگیری از طریق همیاری، تفاوت افراد گروه باعث کارآمد شدن یادگیری می‌شود پس از تشکیل گروه‌ها معلم به کمک دانش‌آموزان قوانینی را تدوین می‌کند مثلاً گروه‌های مختلف نمی‌توانند با همدیگر صحبت کنند.

۲- در این مرحله معلم حدود ۱۵ دقیقه درباره‌ی هدف‌های مهم درس، انتظاراتی که از دانش‌آموزان در پایان جلسه وجود دارد و مطالب اصلی درس که نیاز به توضیح دارد صحبت می‌کند [۷]

۳- در مرحله سوم به دانش‌آموزان فرصت داده می‌شود که در یک‌زمان مشخص روی مطالب و یا فعالیت‌هایی که در اختیار آن‌ها گذاشته شده در گروه‌های خود تمرین و کار کنند. معلم با حضور در گروه‌ها ضمن ارزشیابی راهنمایی‌های لازم را انجام می‌دهد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۴- این مرحله نتایج کارگروه‌ها به نمایش گذاشته خواهد شد. برای نمایش کارگروه‌ها روش‌های مختلفی وجود دارد "مثلاً هر گروه نتایج کار خود را روی یک برگه یا مقوا به صورت نوشته نمودار یا نقاشی به تصویر درآورده و این برگه‌ها روی تابلو یا دیوار کلاس نصب شده و در معرض دید و نقادی سایر گروه‌ها قرار گیرد.

۵- در آخرین مرحله که مرحله ارزشیابی است معلم کارگروه‌ها را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد برای ارزشیابی می‌توان از گروه‌ها کمک گرفت و با کمک گروه‌ها معیارهایی برای ارزشیابی تدوین نمود و بر اساس این معیارها حتی خود گروه‌ها می‌توانند به ارزشیابی از کار خود (خودارزشیابی) بپردازند.

۵. روش قصه گویی (story telling):

یکی از راه‌های ایجاد توانایی راهبردی در فراگیران، این است که مجبورشان کنیم با صدای بلند یک قصه را تعریف کنند. به این ترتیب آن‌ها افق دیدشان را گسترش می‌دهند، تخیلشان را تقویت می‌کنند و خودشان را برای زندگی پیش رویشان آماده می‌کنند.

آموزه‌های دینی هم از داستان‌های استعاری استفاده می‌کنند تا مجموعه امکانات و محدودیت‌های یک ذهن هوشمند را هماهنگ کنند. داستان‌ها، تنها وسیله سرگرمی نیستند. آن‌ها می‌توانند تجربه‌های ما را اصلاح کنند و به تغییر و رشد ما کمک کنند. اگر نویسندگی به تقویت خلاقیت نوشتاری کمک می‌کند، قصه‌گویی مستقیماً به پرورش خلاقیت کلامی سخنوری یاری می‌رساند. از دیرباز قصه مورد توجه کودکان بوده است. بنابراین کمتر کودکی را می‌توان سراغ گرفت که به شنیدن قصه علاقه‌مند نباشد. به‌ویژه آن‌که قصه توسط فردی مهربان و خوش‌سخن گفته شود. ویژگی عمده قصه‌گویی خلاق یکی این است که ذهن فراگیر را به تخیل و تصویرسازی می‌کشاند [۸]

فراگیر هنگام شنیدن قصه خود را در زمان‌ها مکان‌ها و حالات مختلف تجربه می‌کند و ویژگی دیگر قصه‌گویی این است که به‌وسیله طرح تجربیات مختلف برای کودکان، ذهن آن‌ها به‌سوی تحلیل، تفکر ابتکار و چگونگی سوق داده می‌شود (فضلی خانی، ۱۳۸۲ ص ۲۰۶)

روش قصه‌گویی مزایایی دارد که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

- افزایش قدرت تفکر گوش دادن و درک مطلب
- عادت دادن فراگیران به سخن شنیدن و اظهار عقیده که سبب رشد کلامی و شناختی می‌شود
- صمیمیت میان والدین مربیان و فراگیران
- برقراری امنیت روانی و اصلاح رفتار فراگیرانی که دارای مشکلات عاطفی و رفتاری هستند
- عمق بخشیدن به دانش و آگاهی
- اثرگذاری بر تکوین شخصیت فراگیران
- شناخت، علمی قضاوت، منطقی‌بالندگی تفکر واگرا
- آشنایی و الفت بامطالعه و یادگیری خودانگیزه
- خشکاندن ریشه انحرافات و کژروی‌ها
- انتقال اندیشه‌ها و تجربه‌ها و شناخت جنبه‌های مختلف زندگی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

چطور در کلاس‌های جذاب تعریف کنیم؟

هر معلمی شیوه‌هایی شخصی برای قصه‌گویی دارد. اما اگر بیان داستان با حرکات سر و دست و گاهی تغییر لحن صدا همراه باشد، عالی است. اجازه ندهید ترس از نمایش بازی کردن جلوی کارتان را بگیرد. نگران نباشید که شاید بچه‌ها به شما بی‌توجهی کنند یا بی‌نزاکت شوند. اگر شما آرام و آسوده باشید و از کارتان لذت ببرید، بچه‌ها هم به شور و اشتیاق شما پاسخ خواهند گفت و به آن‌ها هم خوش خواهد گذشت.

۶. شیوه بحث گروهی

این شیوه که اساساً یک شیوه تدریس شاگرد محور است، برای سطوح بالاتر از سطح پایه کاربرد دارد و برای شاگردان دوره ماند و اجازه می‌دهد متوسطه چندان مناسب نیست. مثلاً برای جلسه‌های گفت‌وگوشوند در سطح متوسط پیشرفته، فواید بسیار دارد. در این شیوه معلم در کنار صحنه میزبان آموزان باهم صحبت کنند و فقط گاهی به سؤال‌های آنان پاسخ می‌دهند اجرای این روش از هر روش دیگر دشوارتر است؛ چون معلم باید کاملاً به روش مسلط باشد و زبان آموزان نیز با آمادگی قبلی وارد کلاس شوند. اداره کردن کلاس گفت‌وگوشوند به نحوی که همه‌ی زبان آموزان در گفت‌وگو شرکت کنند و درباره اطلاعاتی که ردوبدل می‌شود، علاقه نشان دهند، کاری مشکل است. در این زمینه روش مشاوره‌ای می‌تواند به موفقیت برنامه آموزش زبان فارسی کمک زیادی کند.

۷. روش تدریس انطباقی:

این روش مستلزم هزینه‌های زیادی است ولی از آن می‌توان در بعضی از مراحل دروس مختلف حتی به تعداد یک‌بار هم که شده استفاده نمود. در این روش، تدریس هر درس در موقعیت و شرایطی انجام می‌شود که با آن درس منطبق است. مثلاً درس علوم تجربی در طبیعت تدریس شود. درس ادبیات در کتابخانه‌ها یا مراکز فرهنگی و ادبی و ... تدریس شود. و همین‌طور درس هنر در نمایشگاه‌های هنر و مراکز هنری و ... تدریس شود. در مزیت این روش باید گفت علاوه بر آنکه دانش آموزان از روش گردش علمی استفاده کنند، روحیه مضاعفی پیدا می‌کنند و چون هر درس را با موقعیت مرتبط با آن یاد می‌گیرند، دوام آموخته‌های آنها بیشتر است و به‌جای حفظ مطالب می‌کوشند مطالب را خود به دست آورند روحیه نوآوری در آن‌ها تقویت می‌شود و از محیط‌های خشک و بی‌روح کلاس، به اجتماع راه می‌یابند و عملاً با محیط اجتماعی درگیر می‌شوند. [۱۰]

نتیجه‌گیری

افت سواد خواندن و نوشتن دانش آموزان از یک‌سو و از سوی دیگر عدم شناخت درست دانش آموزان از مفاخر ادبیات کشورمان ما را به سمت بررسی ناکارآمدی آموزش ادبیات فارسی در مدارس می‌کشاند. ایران را مهد هنر و ادبیات می‌دانند نگاهی به لیست بلندبالای شاعران ایران‌زمین و ادیبانش نشان می‌دهد ما چه میراث گران‌بهایی را در دست داریم، به‌گونه‌ای که بسیاری از کسانی که ایرانیان را از بیرون می‌نگرند، معتقد هستند شعر و ادب در رگ و پی ما ریشه دارد اما این روزها واقعیت‌هایی سایه‌اش را بر سر این میراث انداخته که در جای خود نگران‌کننده است. بچه‌های ما دیگر آن انس و الفت با ادبیات را ندارند و بر اساس آزمون‌های استاندارد شده جهانی و یا مشاهدات میدانی می‌توان گفت سواد خواندن و نوشتن بچه‌هایمان افت کرده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

امروزه دانش آموزان ما با فضای مجازی، کامپیوتر گوشی‌های هوشمند آشنا شده‌اند و بسیاری از وقت خود را در فضای مجازی که قابلیت زبانی متفاوتی دارد سپری می‌کنند آن‌ها با تبلت‌های خود فعالیت‌های علمی آموزشی انجام می‌دهند اساساً الکترونیکی کردن آموزش و ارتباط با فضاهای مجازی و غیره باعث شده تأمل و تفکر لازم در حوزه نگارش و رعایت آداب نگارشی پایین بیاید در سطح جامعه نیز پژوهشگران این دیدگاه را مطرح کردند که نسل امروز به ادبیات نوشتاری توجهی ندارد. در فضای مجازی که شما باید سریع پاسخ بدهید قاعدتاً نمی‌توانید ادبیات نگارشی را به‌درستی رعایت کنید و این به‌مرور تبدیل به یک عادت می‌شود.

منابع و مأخذ

۱. کلهر، منوچهر تدریس اثربخش.
۲. آقازاده محرم راهنمای روش‌های نوین تدریس بر پایه پژوهش‌های مغز محوری.
۳. شعبانی حسن مهارت‌های آموزشی و پرورشی انتشارات سمت.
۴. دکتر ذوالفقاری حسن راهنمای تدریس کد ۱۵ ناشر ک اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی سال ۱۳۸۱.
۵. رستگار، طاهره - مجید ملکان. آشنایی با یادگیری از طریق همیاری.
۶. شعبانی، حسن روشها و فنون تدریس.
۷. قربانی قربانعلی و همکاران آموزش راههای یادگیری نشر دانشجو. سال ۱۳۸۲.
۸. موسی، احمد زبان فارسی در مغرب: وضعیت بررسی و نقد روش‌های آموزشی دانشجوی دانشگاه تهران.
۹. یوسفی نصراله و اویسی حسین الگوهای نوین یاد دهی و یادگیری ۱ و ۲.